
Bieruń Stary, gm. loco, woj. śląskie

Informator Archeologiczny : badania 33, 167-168

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE

Będzin – Góra Zamkowa, st. 1, gm. *loco*, woj. śląskie, AZP 97-48/14 – patrz: wczesne średniowiecze

Białogard, st. 83, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie, AZP 18-19/67 – patrz: nowożytność

BIELSKO-BIAŁA, st. 32, gm. *loco*, woj. śląskie, AZP 107-48/17

- relikty systemu obronnego (wewnętrzny mur obronny, domniemana baszta z XIV – pocz. XVI w.)
- relikty zabudowy nowożytnej

Wykopaliskowe badania archeologiczne, przeprowadzone w październiku i listopadzie przez dr. Sławomira Dryję (autor sprawozdania, KONSUS s.c. Pracownia Dokumentacyjno-Badawcza). Finansowane przez Urząd Miejski w Bielsku-Białej. Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię około 2,5 ara.

Tegoroczne badania skoncentrowały się w rejonie domniemanej baszty, której relikty częściowo uchwycono w roku ubiegłym. Badania wskazały, iż budowlę tę wzniesiono od razu jako w jej pełnym obrysie. Powstała po częściowym wyburzeniu muru wewnętrznego, którego przecięte zakończenie wbudowano w zachodni mur baszty.

Cennym odkryciem jest zarejestrowanie śladów szerokiej, przejazdnej bramy, założonej w ścianie wschodniej (przewężenie części „progowej” do 50 cm). Podobna musiała się znajdować w ścianie południowej. Postawiono następujące hipotezy:

- a) budowla powstała jako dzieło obronne, przesklepienie nastąpiło jeszcze w trakcie jej funkcjonowania (najpóźniej w końcu XVII, początkach XVIII w.), co wiązać się musiało z zablendowaniem otworu przejazdowego (w miejscu tym funkcjonować mogła nadal furta).
- b) budowla powstała jako dzieło obronne, na resztkach baszty powstał budynek o nowej funkcji, z którym związane jest przesklepienie. Musiało to nastąpić jeszcze w XVIII wieku.
- c) budowla wzniesiona stosunkowo późno, jako dzieło o nieznannej funkcji, w miejscu likwidowanego muru obronnego, w okresie intensywnej zabudowy tzw. międzymurza, a więc około połowy XVIII wieku.

Fakty przemawiają za przyjęciem rozwiązań a) lub b), mamy więc najpewniej do czynienia z dziełem obronnym, określonym jako „wieża bramna”.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w WOSOZ w Bielsku-Białej.

Planowana jest kontynuacja badań.

BIERUŃ STARY, gm. *loco*, woj. śląskie

- osada-siedlisko wójta Bierunia (XIV-XV w.)

Weryfikacyjno-sandażowe badania archeologiczne, przeprowadzone w miesiącach wrzesień-październik przez Janusza Pietrzaka (autor sprawozdania) i Marcina Lewandowskiego (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, Fundacja Uniwersytetu Łódzkiego). Finansowane przez Fundację Uniwersytetu Łódzkiego. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 10 m².

Badania objęły obiekt ziemny wznoszący się w południowo-zachodniej części zwartej zabudowy Bierunia Starego. Nosi on miejscową nazwę Kopiec i w literaturze uchodzi za tzw. grodzisko stożkowate. Ma około 5,5 m wysokości, zaś u podstawy około 34 m średnicy, a jego wydłużone, owalne plateau mierzy około 10 x 15 m. Na kulminacji wznosi się XVII-wieczna niewielka, murowana kapliczka.

W trakcie prac wykonano jeden wykop archeologiczny oraz ciąg odwiertów ręcznym świdrem geologicznym. W ich wyniku stwierdzono, iż obiekt powstał przez podsypanie o około 3 m naturalnego wyniesienia terenowego, usytuowanego na skraju wysoczyzny nad doliną rzeki Mlecznej, u zbiegu tej ostatniej z Potokiem Stawowym. Nasyp zawiera wyłącznie nowożytny materiał zabytkowy i mógł być wzniesiony najwcześniej w XVI wieku, a jego ostateczne uformowanie wiązać można z budową murowanej kapliczki bądź z pracami porządkowymi prowadzonymi w XIX wieku. Tym samym nie może być on utożsamiany z relikami późnośredniowiecznej pańskiej siedziby obronnej. Niemniej teren, na jakim wzniesiono nowożytny nasyp, był w 2. połowie XIV i w XV wieku niezbyt intensywnie użytkowany osadniczo (źródła pisane pozwalają łączyć go z kolejnymi wójtami miasta Bierunia; lokacja około 1387 r.).

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Wyniki badań zostaną opublikowane w „Łódzkich Sprawozdaniach Archeologicznych”.

Badania nie będą kontynuowane.

Bieruń Stary, gm. *loco*, woj. śląskie – patrz: nowożytność

BIERZWNİK, st. 25 i 26, gm. *loco*, woj. zachodniopomorskie, AZP 39-16/130 i 131

- osadnictwo mezolityczne
- osada z okresu wpływów rzymskich
- osada z okresu wczesnego średniowiecza
- opactwo pocysterskie XIII-XVI w.

Badania prowadziła dr Barbara Stolpiak przy współpracy mgr mgr Teresy Świercz i Iwony Hetmaniak-Malickiej (Instytut Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Finansowane przez Instytut Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Urząd Gminy Bierzwnik i Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Miłośników Bierzwnika. Ósmy sezon badań.

Stanowisko zajmuje wyniesienie zlokalizowane po wschodniej stronie Jeziora Kuchta, na północnym skraju miejscowości Bierzwnik. Kościół w swej zachowanej postaci posadowiono w najwyższej części wzgórza, zabudowania klasztorne na łagodnie opadającym stoku południowym i wschodnim, natomiast budynki gospodarcze na obniżeniu południowym i w części zachodniej.

Badania rozpoczęto w roku 1992, a ich dotychczasowe rezultaty umożliwiły pełną rekonstrukcję planu założenia klasztorne, łącznie z odtworzeniem istotnych elementów wystroju architektonicznego. Odtworzono też zabudowę tego terenu z fazą budowy kościoła i klasztoru (m.in. piece do wypału ceramiki budowlanej).

W roku 1999 prace koncentrowały się w części gospodarczej opactwa, tj. po stronie południowej i zachodniej wzgórza klasztorne. Kontynuowano eksplorację ob. 40 – rozpoznanego w latach poprzednich jako pozostałości kuźni klasztornej – rejestrując poniżej tego obiektu półziemiankę o konstrukcji drewnianych ścian umocowanych i izolowanych gliną. Obiekt ten (ob. 74) był prawdopodobnie użytkowany przez dłuższy czas, na co wskazuje miąższość wypełniska (do około 30 cm) i dwukrotne położenie warstwy polepy. Ustalenia te są istotne także dla odtworzenia zasiedlenia wzgórza w okresie przedcysterskim.

W części południowo-zachodniej stanowiska odsłonięto (wykop LXXXI, ar 163) odcinek fundamentu zbudowany z gładów narzutowych o spoinach uzupełnionych fragmentami cegieł, z licznymi śladami przemurowań. W środkowej części układ gładów tworzy łuk przesklepienny – pierwotnie otwór (przepust), który następnie zamurowano, wmontowując w dolnej partii przepust z trzech dużych płaskich gładów.